

Anneke Baerends, Martine Bootsma, Pauline Fellingier, Martine Haak, Nicolle de Haan, Else Hovius, Tsjerk de Jong, Huub Notermans, Ingrid Penzes-Driessen, Thomas Scheewe, Celine Schweizer, Astrid Timman, Annemieke Vink, Hanne Wouters

Toekomstbestendige vaktherapie

Inclusie en participatie binnen de bacheloropleidingen

Vaktherapeuten ondervinden in hun werkpraktijk de gevolgen van maatschappelijke ontwikkelingen die de zorg meer buiten de instellingen brengen, en de toenemende nadruk op participatie van burgers in de samenleving, bijvoorbeeld als het gaat over (vrijwilligers)werk, maar ook het samen leven in de wijk, waarbij ieder meedoet en meetelt. Deze ontwikkelingen hebben we gevat onder de noemer 'inclusie en participatie'. De redactie vroeg de acht bacheloropleidingen vaktherapeutische beroepen naar hun visie op deze thema's en hoe zij dat vormgeven binnen hun programma.

Inleiding

Burgers worden tegenwoordig gestimuleerd om deel te nemen aan de samenleving in de vorm van (vrijwilligers)werk en het op een zinvolle manier betrokken zijn bij de leefbaarheid in eigen leefomgeving. Het 'inclusie'-gedachtegoed gaat over het participeren van het individu aan de samenleving, ongeacht beperkingen, leeftijd, gender, sociaal-culturele achtergrond, et cetera, met volledige acceptatie en waardering van de samenleving. De overheid grijpt in met maatregelen in het kader van de toekomstbestendige zorg. Al deze ontwikkelingen hebben gevolgen voor vaktherapeuten, werkzaam binnen instellingen maar ook steeds meer daarbuiten. Ook het onderwijs anticipeert op het veranderende werkveld en maatschappelijke ontwikkelingen, zodat de beroepsbekwame vaktherapeut slagvaardig de arbeidsmarkt op kan.

De redactie nodigde voor dit themanummer 'inclusie en participatie' de bacheloropleidingen

uit om hun visie op deze thema's en de vertaling in het onderwijsaanbod beknopt uiteen te zetten. De reacties zijn divers; soms is de visie

Het 'inclusie'-gedachtegoed gaat over het participeren van het individu aan de samenleving, ongeacht beperkingen, leeftijd, gender, sociaal-culturele achtergrond, et cetera, met volledige acceptatie en waardering van de samenleving

praktisch en inhoudelijk al stevig ingebed, vaak wordt er veel geëxperimenteerd in de (nagebootste) praktijk.

De verschillende hogescholen komen in alfabetische volgorde aan bod: als eerste ArtEZ Con-

servatorium, daarna Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Hogeschool Leiden, Hogeschool Utrecht, Stenden Hogeschool, Windesheim en Zuyd Hogeschool.

Muziektherapie bij ArtEZ

De bacheloropleiding muziektherapie aan het ArtEZ Conservatorium te Enschede, leidt muziektherapeuten op die zowel therapeut als musicus zijn.

Studenten leren vanaf de eerste dag hun muzikale competenties in te zetten binnen een therapeutische context. Kenmerkend voor de opleiding muziektherapie is dat

Studenten vervullen in deze opdrachten een functie als musicus, als therapeut of als coach

studenten leren uit/in de muziek, de praktijk, via stages, projecten en onderzoeksopdrachten. Studenten leren de vraag van de cliënt te vertalen naar een muziektherapeutisch (behandel)aanbod. Deze werkwijze is evidence based: uitgaande van de eigen behandelexpertise en de wetenschappelijke evidentie in relatie tot de wensen van de cliënt.

Een veranderende beroepspraktijk

De zorg verandert en zo ook de beroepspraktijk voor muziektherapeuten. ArtEZ speelt in op deze veranderingen door studenten al vroeg tijdens hun studie met deze brede beroepspraktijk in contact te brengen. Vragen uit de praktijk bereiken een projectbureau dat hieruit zinvolle stageopdrachten of muziekproducties destilleert. De studenten kunnen binnen deze opdrachten een functie vervullen als musicus, als therapeut of als coach. Dit heeft tot unieke samenwerkingsverbanden geleid tussen het Kenniscentrum/Lectoraat Muziektherapie en de praktijk, waarbinnen studenten, docenten en het werkveld samenwerken aan inclusie, participatie en beroepsinnovatie.

Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- *Muziek en Bewegen bij Dementie*

Het luisteren naar muziek levert voor mensen met dementie vaak plezierige momenten op. Veel mensen met dementie bewegen te weinig en muziek stimuleert beweging. In dit project zijn, in samenwerking met (mantel)zorgers, muziektherapeuten, fysiotherapeuten en PMT'ers, adviezen ontwikkeld om bij te kunnen dragen aan meer welbevinden en kwaliteit van leven: zachte muziek luisteren via een muziekkussen bij het opstaan, een dansje in de huiskamer, even naar buiten. Studenten muziektherapie participeerden in dit project in

diverse onderzoeksopdrachten om te kijken hoe muziek en beweging zinvol kunnen worden ingezet binnen zowel het verpleeghuis als in de thuissituatie (www.demetronoom.nl).

- *Doctor Beat*

Doctor Beat biedt een compleet therapeutisch onderbouwd bewegingsprogramma voor met name mensen met de ziekte van Parkinson. Er is een werkboek en een cd ontwikkeld met diverse fysiotherapeutische oefeningen, voor zelfmanagement en groepsprogramma's. De uitgekende ritmische stimulatie maakt bewegen gemakkelijk en leuk voor de deelnemers. De vorm van dit product maakt inclusie en participatie van zowel mantelzorgers, cliënt als professionele hulpverlener mogelijk. Na inoefening kan de cliënt in de eigen omgeving de behandeling continueren. Studenten muziektherapie en MediaMusic participeren in dit project in onderzoeksopdrachten, verzorgen van muziektherapeutische behandeling en dragen bij aan muziekadvisen en composities in samenwerking met muziektherapeut Martien van Oostrom, Frankeland groep, Schiedam (www.doctorbeat.org).

- *iMuziekproject van Zorggroep Sint Maarten*

Muziek luisteren kan heel prettig en ontspannend zijn, maar ook tot hevige onrust leiden bij mensen met dementie. Om deze reden zijn studenten muziektherapie gevraagd hoe op 'maat' gemaakte playlists ontwikkeld kunnen worden voor mensen met dementie, in aansluiting bij de achtergrond en luistervoorkeuren van de bewoner. Binnen dit project hebben studenten muziektherapie aan de muziekselectie en onderzoeksopdrachten bijgedragen, om voor honderd mensen met dementie binnen de Sint Maarten Zorggroep iPods te voorzien van individueel geselecteerde muziek, in samenwerking met muziektherapeuten Karin Dunhof en Manon Bruinsma. *Musical Attention and Control Training (MACT)* op het Roessingh Revalidatie Centrum. Binnen dit project zijn docenten en studenten betrokken bij een onderzoek naar de invloed van MACT bij mensen met een ernstige aandachtsproblematiek na verworven hersenletsel.

- *Parkinson-groep ArtEZ Kenniscentrum Muziektherapie*

Deze groep mensen met Parkinson komt wekelijks bij elkaar, om gezamenlijk te werken aan het behouden van motoriek en spraak/taalvaardigheden door gerichte NMT-oefeningen die door docenten en studenten van de opleiding muziektherapie worden ontwikkeld. Zowel cliënt als mantelzorgers of eventuele partner worden betrokken in de behandeling/begeleiding, hetgeen de motivatie en autonomie van de deelnemers vergroot. Video-opnames van de sessies zijn voor educatie- en onderzoeksdoeleinden beschikbaar binnen de opleiding.

Creatieve Therapie Hogeschool Arnhem en Nijmegen

Uitgaande van het in 2013 uitgebrachte rapport 'Arbeidsmarkteffecten maatregelen AWBZ en Wmo en stelselwijziging JZ' gaan wijk- en transitieteams naast de al bestaande multidisciplinaire behandelteams tot het werkgebied van de vaktherapie horen.

Als gevolg van de meer geïntegreerde zorg moeten vaktherapeutische professionals in nieuwe samenwerkingsverbanden acteren. Zoals bijvoorbeeld in door wijkteams aangestuurde integrale zorg (medische, sociale en psychische domein). Geïntegreerde zorg vraagt om een breed georiënteerde aanpak.

Professionele leergemeenschappen

In antwoord op de veranderingen in de zorg zijn er binnen de Creatieve Therapie Opleiding (CTO) een aantal Professionele Leergemeenschappen (PLG's) ingericht en participeren studenten in een ontwerponderzoek naar het belang van ondernemendheid.

Deze PLG's bieden kleinschalige samenwerkingsverbanden waarin studenten, docenten en praktijkdeskundigen participeren en samen leren. In een PLG leren studenten en docenten door middel van zelfsturing in een maatschappelijk relevante context om actief op zoek te gaan naar actualiteiten in werkveld en beroep (Kessels & Poell, 2011). Zo creëren we een leeromgeving die sterk lijkt op de gemeenschap waarin de studenten in de toekomst komen te werken en kunnen studenten zich goed voorbereiden op hun toekomstige rol als professional (Timman, 2014).

Binnen CTO hebben we meerdere PLG's: 'Sing and Grow' (muziektherapie), 'Eenzaamheid bij ouderen' (dramatherapie en beeldende therapie), 'Het *expressive therapies continuum* in de Kinder- en Jeugdpsychiatrie' (beeldende therapie) en 'psychomotorische preventie, training, therapie en opleiden' (psychomotorische therapie).

Twee oud-studenten van CTO concludeerden aan de hand van hun stage en afstudeeronderzoek in een wijkteam dat vaktherapeutische professionals een bijdrage kunnen leveren in de wijk, mits zij het veld tussen recreatie en therapie goed bespelen (Thomassen & Kroese, 2013).

Ontwerponderzoek naar ondernemendheid in het onderwijs

Voor het voortbestaan van vaktherapie is het goed als vaktherapeutische professionals meer als ondernemers opstellen en samen met sociale partners onderzoeken wat er aan zorg nodig is en hoe zij zorg bieden binnen de door de overheid aangeboden kaders. Ze zullen proactief maatschappelijke vraagstukken moeten gaan oppakken, plannen maken en zelfstandig besluiten nemen over de uitvoering van de zorg. Deze veranderingen vragen om een ondernemende houding van studenten en docenten. In dit kader

maken de studenten bijvoorbeeld een productfolder over een vaktherapeutische behandeling die aansluit bij de ontwikkelingen in het werkveld gericht op consumenten.

Om verder te onderzoeken hoe en waar ondernemendheid het best tot zijn recht komt in het curriculum, zijn we een ontwerponderzoek gestart waarin studenten participeren. Een ontwerponderzoek kent drie fasen: vooronderzoek, ontwerpfasen en toetsingsfasen (De Lange, Schuman & Montesano Montessori, 2011). De deelvragen van deze fasen zijn erop gericht het probleem en een voorlopige aanpak in beeld te brengen (Smits, 2012). Momenteel voeren we de vooronderzoeksfase uit en de studenten bedenken zelf wat ze willen onderzoeken.

Binnen deze verschillende onderzoeken staan de tien ondernemerskwaliteiten van Driessen (2005) centraal: creativiteit, dominantie, doorzettingsvermogen, effectiviteit, flexibiliteit, marktgerichtheid, prestatiegerichtheid, risicobereidheid, sociale oriëntatie en zelfstandigheid. Een neveneffect van dit onderzoek is dat alle respondenten (studenten, docenten en praktijkdeskundigen) stilstaan bij (hun eigen) ondernemerskwaliteiten.

Inmiddels hebben drie studenten hun onderzoek afgerond. Zij onderzochten in hoeverre deze ondernemerskwaliteiten zijn geïmplementeerd in het huidige onderwijs van CTO en welke belangrijk zijn voor vaktherapeuten om te beheersen, om in het veranderende werkveld hun vak te kunnen blijven beoefenen. De gebruikte dataverzamelingstechnieken zijn literatuuronderzoek, afname interviews en vragenlijsten bij studenten, docenten, vaktherapeuten en een focusgroep en screening onderwijsmateriaal.

Momenteel doen drie studenten onderzoek naar de bekendheid van en behoefte om meer te leren over de tien

Geïntegreerde zorg vraagt om een breed georiënteerde aanpak

ondernemerskwaliteiten onder studenten. Daarna ronden we de vooronderzoeksfase af met een advies aan de Curriculumcommissie.

Kunstzinnige Therapie van Hogeschool Leiden

In het instellingsplan van Hogeschool Leiden wordt aangegeven dat thema's zoals inclusie en participatie voor alle opleidingen van belang zijn:

"We stimuleren onze studenten vragen te stellen bij hun en onze kijk op de werkelijkheid. Hiermee spelen wij in op verschillen in inzichten en ontwikkeling en dragen bij aan een

respectvolle omgang met culturele verschillen. Samen met en voor het werkveld leiden wij onze studenten op. Daarom laten wij hen zo vroeg mogelijk in de opleiding kennis maken met de beroepspraktijk. We bieden onze studenten een omgeving en mogelijkheden om maatschappelijke verantwoordelijkheid te ontwikkelen en om over grenzen te leren denken. We stimuleren zo de ontwikkeling van innovatief denken en handelen. De arbeidsmarktrelevantie is het uitgangspunt voor de inhoud, de omvang en de organisatie van onze opleidingen. Wij leiden samen voor en met het werkveld onze studenten op voor een duurzame toekomst en wij dragen bij aan de ontwikkeling van de beroepspraktijk.”

Talentenschouw

Binnen de opleiding Kunstzinnige Therapie heeft dit streven onder andere vorm gekregen in verplichte ‘werkveldactiviteiten’ voor studenten van studiejaar 1 en 2. Hierbij verzorgen de studenten in groepjes begeleidende activiteiten voor diverse doelgroepen en doen zo relevante ervaringen op die bijdragen aan hun competentieontwikkeling. Voor de deelnemers aan de activiteiten is het doorgaans een interessante aanvulling op hun dagelijkse programma. Een deel van deze activiteiten wordt in instellingen uitgevoerd, maar kan daarbij wel gericht zijn op inclusie en participatie. Een goed voorbeeld daarvan zijn de beeldende, muzikale en dramatische activiteiten die in een dagopvang voor jongeren met een verstandelijke beperking worden uitgevoerd. Deze dragen bij aan de ‘talentenschouw’, waarmee deze jongeren in kaart brengen wat zij voor werkzaamheden zouden kunnen gaan verrichten. Onder begeleiding van studenten verrichten enkele van deze jongeren nu werkzaamheden op Hogeschool Leiden.

Een ander voorbeeld is het geven van workshops in het gemeentehuis in Leiden op Internationale vrouwendag. Studenten verzorgden samen met een docent van een andere opleiding een kunstzinnige verkenning van ‘de stille kracht

Relevantie voor de arbeidsmarkt is het uitgangspunt voor de inhoud van onze opleidingen

van moederschap’, waarna aspecten van opvoeding in verschillende culturen aan de orde kwamen.

Minoren en onderzoek

Naast deze werkveldactiviteiten dragen studenten bij aan participatie en inclusie bij projecten in het kader van minoren en praktijkgericht onderzoek. Het gaat hierbij om een grote diversiteit aan mogelijkheden, soms in samenhang met het

lectoraat Eigen Regie of het lectoraat Sociale Innovatie en Ondernemerschap van Hogeschool Leiden. Doelgroepen zijn bijvoorbeeld vluchtelingen, mantelzorgers, jeugdige delinquenten of mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Door het ontwikkelen van relevant aanbod en het hieraan verbinden van praktijkgericht onderzoek komen studenten op ondernemende wijze in contact met voor vaktherapie relevante doelgroepen. Ze leren daarbij hoe ze een bijdrage kunnen leveren aan de talentontwikkeling van individuele vertegenwoordigers van diverse doelgroepen én hoe ze deze na afloop van hun studie in de markt kunnen zetten. Bovendien komt de meerwaarde van vaktherapie zo bij nieuwe werkvelden onder de aandacht.

Creatieve Therapie Hogeschool Utrecht

De opleiding Creatieve Therapie (CT) van de Hogeschool Utrecht (HU) zit op dit moment midden in een tweetal transities. We zijn zelf bezig met de ontwikkeling van een nieuw CT-curriculum en binnen het Instituut Sociaal Werk (ISW), waar we als opleiding onderdeel van uitmaken, participeren we in de ontwikkeling van de uitstroomprofielen Jeugd, Zorg en Wijk.

Om aan te sluiten bij het uitstroomprofiel Wijk, leggen we in ons vernieuwde curriculum een accent op de normale ontwikkeling van de mens. De studenten leren in het vernieuwde tweede jaar hun CT-observaties betekenis te geven aan de hand van de te verwachte cognitieve en psychosociale ontwikkeling, en interpersoonlijke vaardigheden. Zowel in het kennisonderwijs als het methodiekonderwijs wordt hier aandacht aan gegeven. Op deze wijze leren we onze studenten binnen dit kader klinisch te redeneren en kunstzinnige middelen in te zetten ten behoeve van vroegsignalering en preventie.

Ontwikkelen preventief programma

Aan het einde van het tweede jaar hadden we altijd het onderwijsprogramma ‘Gat in de markt’. De studenten werden uitgedaagd een innovatief idee te ontwikkelen en dit op haalbaarheid en wenselijkheid te toetsen. De ideeën die hieruit naar voren kwamen waren vaak gericht op inclusie en participatie. In het vernieuwde curriculum gaan we ons in dit studieonderdeel richten op het ontwikkelen van een preventief programma. De student neemt hiervoor een probleemgebied dat hij op de stage signaleert als uitgangspunt en gaat nadenken hoe dit probleem via een preventieprogramma aandacht kan krijgen.

(Zelfstandig) ondernemen zien we als een belangrijke competentie voor de vaktherapeuten in het sociale domein. In het curriculum van CT-HU heeft zelfstandig ondernemen al een centrale plaats sinds de laatste onderwijsvernieuwing (2006-2010). In elk jaar, startend vanaf de propedeuse,

wordt hier aandacht aan gegeven. In de propedeuse en het tweede jaar is het onderwijs gericht op de eigen passie en het verkennen van mogelijkheden. In het derde jaar ligt het accent op het schrijven van een ondernemingsplan.

Uitstroomprofiel Wijk

Een belangrijke uitdaging voor het CT-team van de HU is de ontwikkeling van het uitstroomprofiel Wijk binnen het ISW. Het uitstroomprofiel bestrijkt de jaren drie en vier van de toekomstige SW-opleiding. In het derde jaar lopen onze studenten hun therapiestage die gericht is op behandelen

Zelfstandig ondernemen zien we als een belangrijke competentie voor de vaktherapeuten in het sociale domein

en het is de vraag of onze studenten dit in de wijk zouden kunnen doen. Een aantal vragen die hierbij spelen zijn: Hoe borgen we dat de studenten voldoende deelnemers zien? Kunnen de studenten hun therapeutische competentie behalen als ze (samen)werken (met een sociaal werker) in bijvoorbeeld een kunstproject? Moeten we misschien het accent gaan leggen op het klinisch redeneren in de therapiestage in plaats van op het behandelen? Vragen die we komende jaren willen gaan beantwoorden. Als pilot willen we vierdejaarsstudenten laten participeren in het derde jaar van het uitstroomprofiel Wijk om daar hun praktijkgericht onderzoek uit te voeren, met als doel het in kaart brengen van de mogelijkheden voor het inzetten van vaktherapeutische competenties in de wijk.

Creatieve Therapie Stenden Hogeschool

Op de opleiding Creatieve Therapie bij Stenden Hogeschool oriënteren we ons op samenwerking met andere werkvelen vanwege de grote veranderingen in de wereld van zorg, welzijn en onderwijs.

In het nieuwe curriculum komt, op basis van het nieuwe landelijk domeinprofiel, meer ruimte voor vaktherapie buiten intramurale behandelsettings, waarbij werken in de wijk, werken op scholen en ondernemerschap een rol spelen. Wij zien kansen voor vaktherapie!

In het huidige curriculum is inclusie en participatie zichtbaar in verschillende vormen. Er zijn voorbeelden op verschillende gebieden.

Vaktherapie voor de kwetsbare mens

Het passend onderwijs en het verdwijnen van het speciaal onderwijs heeft ertoe geleid dat er meer kinderen met problemen in grotere klassen zitten. Dit vormde tot nu toe aanleiding voor twee onderzoeken van studenten. Een student

beeldende therapie heeft leerkrachten in het basis onderwijs geïnterviewd over de nieuwe situatie in het passend onderwijs. Leerkrachten gaven aan graag vaktherapeuten in het onderwijs te willen hebben om de kinderen met problemen te ondersteunen.

Een student dramatherapie is dit jaar bezig met een project in het basisonderwijs en verbindt er haar afstudeeronderzoek aan om te onderzoeken in hoeverre dramatherapie iets kan toevoegen voor leerlingen met een negatief zelfbeeld. De participatie van vaktherapeuten in wijk- en F-ACT-teams, waarin zij proberen aanvullende hulp te geven aan kwetsbare mensen, is een ander voorbeeld van onderzoek gericht op inclusie en participatie. Mensen die niet opvallen als anders, maar wel moeite hebben om zich in onze ingewikkelde samenleving staande te houden en soms ontsporen omdat dat niet lukt. Soms kunnen vaktherapeuten iets toevoegen aan de hulp die deze teams al leveren door problemen niet verbaal te benaderen maar ervaringsgericht te werk te gaan. Een student heeft een vaktherapeut geïnterviewd die vanuit haar praktijk participeert in een dergelijk F-ACT-team.

Stage

Een voorbeeld van stageactiviteiten van tweedejaars CT-studenten vormde de negenweekse stage die vier studenten liepen in de wijk Bilgaard in Leeuwarden. Zij hielden straatinterviews waarbij een wensboom werd ingezet om de wensen te verbeelden, en ondervonden dat de wijkbewoners wel tevreden waren met hun wijk, maar dat veel activiteiten niet mét de bewoners maar vooral vóór de bewoners werden georganiseerd. Daarnaast hadden zij vooral behoefte aan meer contact met elkaar en niet zozeer met hulpverleners van wijkteams.

In reactie hierop pakten studenten het anders aan. Zij nestelden zich in het winkelcentrum met gratis koffie en gingen het gesprek aan met de wijkbewoners. Omdat zij meerdere doelgroepen wilde bereiken hebben zij voor de kinderen af en toe gezellige activiteiten georganiseerd. Daardoor kwamen de mensen niet alleen met de studenten, maar

Mensen vonden het leuk om activiteiten te doen en zo spontaan met elkaar in contact te komen

vooral ook met elkaar in gesprek. Dat bleek in een behoefte te voorzien. Mensen vonden het erg leuk om drama- of beeldende activiteiten te doen en zo spontaan met elkaar in contact te komen. Via drama en beeldend werden zij zich bewust van hun eigen (non)verbale communicatie en leerden ze contacten te leggen. Bovenstaande voorbeelden van

Afbeelding 1: Bij aanvang van de les: 'gescheiden werelden'.

Afbeelding 5 en 6: De intentionaliteit groeit.

Afbeelding 2: Begin van de les: aandacht vanuit het hoofd, nog niet vanuit het hart.

Afbeelding 3: Vervolg in de les: De houding verandert ...

Afbeelding 7: De ontmoeting bevestigd.

Afbeelding 4: Men komt nader tot elkaar.

Afbeelding 8: Facebook, selfies, instagram; contact is gelegd!

Foto's: André Kruiswijk

activiteiten en onderzoek zijn een eerste aanzet/verkenning van de opleiding om vaktherapie breder in te zetten dan in de reguliere settings.

Hogeschool Windesheim

Zonder Woorden

We geven een voorbeeld van inclusie en participatie van vluchtelingen bij de bacheloropleiding psychomotorische therapie, Hogeschool Windesheim te Zwolle.

Het beeldverslag hiernaast (pagina 36) van een les Vaardigheid Training en Therapie is illustratief voor elke toevallige ontmoeting tussen voor elkaar onbekende mensen. Geë oefende kijkers in de vaktherapie zullen dit herkennen. Blijkbaar verloopt inclusie, participatie en integratie altijd volgens dezelfde wetten; van aanvankelijk (ogenschijnlijk) niet

*Blijkbaar verloopt inclusie,
participatie en integratie altijd
volgens dezelfde wetten*

gericht op elkaar, elkaar nog wat negerend, via toegewend, nieuwsgierig en geïnteresseerd, naar uiteindelijk intentioneel op elkaar betrokken!

Deze treffende foto-impressie is vastgelegd door André Kruiswijk, docent Calo.

Wie meer informatie wil over het werken met vluchtelingen binnen PMT in opleidingscontext, kan contact opnemen met Pauline Fellinger (prg.fellinger@windesheim.nl) of Pim Hoek (tap.hoek@windesheim.nl).

Zuyd Hogeschool

CT-Zuyd ziet het als haar verantwoordelijkheid om studenten goed voor te bereiden op de arbeidsmarkt en op actuele ontwikkelingen die daar invloed op hebben. Inclusie en participatie zijn twee concepten die hierin een belangrijke rol spelen. Onder andere het centraal stellen van participatie in en de decentralisatie van zorg heeft als gevolg dat we een toenemend aantal (alumni-)vaktherapeuten werkzaam zien als zzp'er, en daarmee in 'niet-traditionele settings' zoals buurthuizen, cultuurcentra en scholen in de wijk. Ook in de 'traditionele settings' zoals instellingen voor ggz zijn de gevolgen van deze ontwikkelingen merkbaar door veranderende populaties en uitdagingen ten aanzien van inclusie en de wijze waarop vaktherapeuten daaraan kunnen bijdragen. Met deze verschuivingen hebben we als opleiding natuurlijk ook te maken. In praktische zin bijvoorbeeld in de stages en afstudeerprojecten.

Verschuiving

Wat betreft de stages stellen we ons bijvoorbeeld de vraag of studenten in de (nabije) toekomst hun stage kunnen doorlopen op deze nieuwe werkerterreinen. Met vertegenwoordigers van het werkveld overleggen we hoe daar het beste vorm aan kunnen geven.

Ook binnen de afstudeerprojecten, die worden vormgegeven op basis van opdrachten vanuit de beroepspraktijk, herkennen we deze verschuiving; opdrachten komen steeds vaker van bijvoorbeeld gemeenten, cultuurcentra, scholen en stichtingen op het gebied van de kunsten in de wijk. Opdrachten zijn dan veelal gericht op de bijdrage van vaktherapie op inclusie en participatie van uiteenlopende doelgroepen.

Dialog met de praktijk

Onafhankelijk van actuele ontwikkelingen leren studenten gedurende de opleiding de dialoog te voeren met de praktijk. In het eerste en tweede jaar van de opleiding worden (ex-)cliënten actief betrokken bij het onderwijs, evenals cliëntenbelangenverenigingen. Dit wordt gedeeltelijk ook interdisciplinair georganiseerd binnen de faculteit en zelfs daarbuiten. Dit interdisciplinaire karakter in het kader van inclusie en participatie is ook leidraad voor het aanbieden van een interprofessionele minor vanuit CT. Hierin werken CT-studenten samen met studenten van andere gezondheidszorgdisciplines, in gesimuleerde zorgteams, toe naar een interdisciplinaire aanpak ten behoeve van inclusie en participatie van burgers in de wijk.

Het voorbereiden van studenten op de arbeidsmarkt is van alle tijden. In het onderwijs wordt daarom van oudsher veel aandacht besteed aan kennis van en vaardigheden voor het therapeutisch toepassen van de kunstvormen en het kunnen uitleggen en onderbouwen hoe dit bijdraagt aan de gezondheid van de cliënt (*evidence-based practice*). Het appelleren aan de kracht, creativiteit en gezondheid van

*Het onderwijs vergroot de
creativiteit van studenten: kansen zien,
kansen nemen en kansen creëren*

de cliënt is ook van oudsher een belangrijk uitgangspunt en sluit naadloos aan bij huidige perspectieven op gezondheid. Studenten leren dat dit de basis en identiteit van het beroep is en hoe ze het beroep daarmee, ook in actuele ontwikkelingen, kunnen positioneren en profileren. Het nieuwe landelijk domeinprofiel en de curriculumvernieuwing waarmee de opleiding momenteel bezig is, biedt mogelijkheden om onze studenten nog beter voor te berei-

den op een dynamische arbeidsmarkt. Het stimuleren van een ondernemende, proactieve en innovatieve, creatieve houding is hierin van groot belang. Het onderwijs stelt de student in de gelegenheid die kennis en vaardigheden op te doen die nodig zijn om de creativiteit, en dus participatie en inclusie, van cliënten te vergroten, maar ook de eigen creativiteit; kansen zien, kansen nemen en kansen creëren zowel voor cliënten als het beroep!

Literatuur

- Berg, E. van den & Kouwenhoven, W. (2008). Ontwerponderzoek in vogelvlucht. *Tijdschrift voor lerarenopleiders*, 29(4), 20-26.
- Driessen, M.P. (2005). *E-Scan Ondernemerstest, beoordeling en ontwikkeling ondernemerscompetentie*. Groningen: Entrepreneur Consultancy BV.
- Kennisnet (2014). *Een nieuwe tijd vraagt om nieuwe vaardigheden*. Geraadpleegd op 15 december 2013 van <http://www.kennisnet.nl/themas/21st-century-skills/>
- Kessels, J. & Poell, R. (2011). *Handboek Human resource development. Organiseren van het leren*. Houten: Bohn Stafleu van Lochum.
- Lange, R. de, Schuman, H. & Montesano Montessori, N. (2011). *Praktijkgericht onderzoek voor reflectieve professionals*. Antwerpen: Garant.
- Panteia (2013). Arbeidsmarkteffecten maatregelen AWBZ en Wmo en stelselwijziging JZ. Rapportnummer: C10301. Eindrapport Onderzoeksfase 1. Zoetermeer: Panteia/SEOR/Etil.
- Smits, A.E.H. (2012). *Ontwerp en implementatie van de masteropleiding Special Educational Needs via e-learning* (proefschrift University of Twente). Enschede: University of Twente.
- Thijs, A. & Akker J. van den, (red.). (2009). *Leerplan in ontwikkeling*. Enschede: Stichting leerplanontwikkeling.
- Timman, A. (2014). *Generalist, Specialist, mij 'n zorg* (essay). Utrecht: HU.
- Thomassen, S. & Kroese, W. (2013). *Creatieve therapie in de wijk. Een ontwikkelingsonderzoek naar wat creatieve therapie kan bijdragen aan het huidige aanbod in de wijkgerichte zorg- en dienstverlening in Arnhem Zuid* (afstudeeronderzoek Hogeschool Arnhem en Nijmegen). Nijmegen: Hogeschool Arnhem en Nijmegen.

N.B.: Uiteraard is vooraf toestemming verkregen van studenten en asielzoekers om de foto's te gebruiken voor doeleinden als deze. ■

advertentie

